

HAJNAL GÁBOR: A SZEGÉNY PANASZA. (Versek, Magyar Téka.)

Hajnal Gábor a harmincas évek vége felé tűnt fel első kötetével (*Nem Istennel, önmagaddal*), mely már elárulja a tehetséges, félg-kiforrott költőt. Költészete nem bővelkedett döntetlen erejű mondanivalókban, látomások nem kísértették, indulatok, — ha feszítették is — nem voltak magas szárnyalásúak s kifejezőeszközei sem voltak oly rendkívüliek, hogy megkülönböztették volna az átlagköltészet művelőitől. Verseiben a «költészet a költészetért» elv dominált s bár nélkülözték a komoly értelemben vett igényességet, figyelemre tarthattak számot fejlődését illetően. Mondanivalói nagyban egyeznek a múlt évtizedben elfogadott, mondhatni obligát témakörrel, mely kevésszámú nagy költőnk kivételével a költők többségét megihlette. Nem volt szélessodrú, tág, avagy problematikus ez a líra, inkább szelíden áradó patak folyására emlékeztetett.

Most megjelent kötetét fokozottabb igénnyel vesszük kézbe, — talán az utóbbi tíz év eseményei befolyásolták a költőt problémáinak kivetésében. Részben nem csalódtunk. Versei nem öncélúak többé, hanem a kornak, melyben élünk, — illetőleg élünk, — kifejezői. Mind kevesebb szó esik csillagokról, alkonyatról, ami a fiatalok legtöbbször ihlette. Verseinek hőse már nem önmaga, osztályhelyzetét felismerve már nemzete nevében próbál szólni és — önnön sorsát éneklí. Joggal felmerülhet a kérdés: ne legyen öncélú a költészet s a költő mégis önnön sorsát énekelje? Ilyen öncélúság ellen nem tiltakozhatunk s még a hibák is kevésbé kirívóak, ha a versírás «alkalmisága» nemcsak «társalgásra» készíteti a költőt, kinek feladata összeforni népe sorsával; ami Hajnal költészetében szerencsés túlsúlyba jutott. A kötet élmény-anyagának legnagyobb részét az ostrom előtt írt versek adják. Alkati sajátságuk a pesszimizmus, mert Hajnal lényében az elnyomottság és a szomorúság oly otthonosan bujkál, hogy örvendő verseiben is könnyen fellelhetjük nyomait. Csak a nagy szenvedések kifejezéséhez vannak döntetlen szépségű sorai. (*Emelj emléket.*)

Nem tudunk oly költő létezéséről, ki csupán remekművekkel gazdagította versirodalmunkat, de Hajnal erényei

gyakran eltörpülnek hibái mellett. Témaköre kitűnő alkalmat nyújtana nagyobb formátumra, némi lendületre, de verseiből nem derül ki, hogy e szempontokkal törődni látszik s helyenként pongyolóság jeleit észlelhetjük, «önképzőköri» rímek közhelyszerű, untigismert szavak felhasználásában, valamint a vers szilárdságát megalapozó erő hiányában, pl.:

*Álmodtam, ülök szóltalanul —
börtön japadján egyedül,
a csönd fölöttem úgy feszül, —
mint íj s én figyelem vadul.
És akkor, messzi messziről —
lány, simogató hang felett,
reménykedve, mint égi jelt, —
hallgattam dalát messziről...*

Nem támaszt kellő igényt önmagával szemben s beéri félmegoldással. Nem hisszük el, hogy Hajnal álma a börtön padján íly vesztegethetően egyszerű lett volna, ha igen, úgy kételkedünk a megírás fontos voltában.

A kötet néhány kiemelkedő verse (*A szegény panasza, A megalázott, Ma felfelé a havas lejtőn, A lázadó, A szabadsághoz*) biztatás arra, hogy Hajnal a felsoroltaknál még nagyobb igényű verseket is fog írni. Formatisztelete, mértéktartása dicséretes, soha nem esik individuális túlzásokba, költői eszközei és erkölcsi-írói magatartása nemes.

Költészetének érvényessége — mint már fentebb mondtuk — kétségtelen s csak elismerésünknek adunk kifejezést akkor, amikor a lírának szabaddabb, nyersebb áradását, nagyobb hevét és lendületét (zelkoltáni hév és lendület) kívánjuk.

SOLYMOS IDA

SZÜTS LÁSZLÓ: TÁNC. (Versek, Fehér Holló-kiadás.)

E fiatal és tehetséges költő hangvétele nem új és nem ismeretlen: gyökereit Illyés és társainak líráján át a parasztságba ereszti, formai kiegyensúlyozottsága és művészi szemlélete ugyanakkor közös vonásokat mutat városi költőink lírájával, ami az egyéni teljesítményen, túl újabb bizonyíték arra, hogy a falu és az urbanitás mesterséges elszigeteltsége megszűnt irodalmunkban. Amennyire e háborús fiatalság egyáltalán képes rá: Szüts László költészete derűs és

egészséges. Csak akkor válik elvéve melankólikussá, ha emlékezik. Verseinek tekintélyes része az emlék és szerelem tájain bolyong, de ennek a tájnak fel-felcsillanó kilátói arra valának, hogy már ez első kötet alapján is széles-skálájú költőt várhatunk, akinek különös hajlama van a realitás és furcsa módon egyúttal a szimbolikus stilizálás iránt is: verseiben a kettő minduntalan átjátszik egymásba a folytonos színváltás élénkségével s azzal a tudatossággal, amely ma minden fiatal költőnket jellemzi:

«A csillagok nagy változást mutattak, földünk örült bolygóként rohant körbe. Hugom hirtelen nagy lány lett s egy este gyerekkori kis poharát eltörte.

«Én utcákat rőttem. A városházán az óralap sárgán gubbasztott. Ócska mutatójára varjú szállt s az időt vágy negyedórával előbbre tölta.»

Az egész versen végigvillózik ez a költői látás: a képekkel megvilágított valóságélemek az elvont gondolatot szolgálják, ebben az esetben — a nyugtalan és sötét jövő elé néző, elveszett ifjúság megjelenítését. De bárhol lapozunk bele a kötetbe, mindenütt találkozunk ezzel a sajátosságában is nagy multra visszatekintő, benső-viziós látásmóddal, amely a külvilág tényeit a maga mondanivalójának megfelelően tükörképekben fogva fel, látomást és kissé legendát formál az emlékből, megtölti életteljességgel és áttemeli egy magasabbrendű, költői valóságba. Képein is megérzik ez a hajlam, («Futó felhők közt hátrált a torony, ég kékje utcák közt szivárgott») a külső táj egy jelzőtől, amely kissé ferdébb síkba tolja, belső tájjá változik és ezzel mintegy általánosabb érvényű lesz és megnő. De nemcsak a tájjal van ez így, hanem más-sal is, amint ezt legjellemzőbben a «Kezek» c. versében látjuk. E vers egyetlen és legfőbb mondanivalója: a közösség, pontosabban az a biztonság, amit az egyének a közösség érzete nyújt. Hogyan fejezi ezt ki Szűts László? Kiemel egy részt az egészből és szimbólummá növeszti: kezekről beszél, a mozdonyvezető kezéről, aki nem siklatja ki a mozdonyt, az orvos kezéről, amely nem tévedve állítja össze, a gyógyító receptet —

kezekről szól, amelyek segítenek élni, a munkásemberek erős, megbízható hűségűs kezéről:

«A csillagok hidegen integetnek, sorsom ismerve egyre nehezebb, s most látom csak melegen tüzesedni körülöttem a kezeket.

Mint a hidakon erős korlát, mint az utakra, bámuló ják olyanok ezek a kezek.»

Látható: nem egy önmagát kereső költővel van dolgunk — Szűts László látása és kifejező ereje már megérlelődött és a kötet néhány kiemelkedő verse már tiszta és igazi élményt jelent az olvasónak. Nem kell féltelnünk az önmagába zárkózástól sem, ha szívesen variálja is most még emlékeit, a tollfosztást, az iskolát, a gyerekkort, a faluját, mert ezek a változatokban gazdag tematikájú versek sohasem folynak szét a lokális színek keresésében, hanem mindig az egyetemes felé emelkednek, aminthogy szerelmes verseiben sem annyira egyéni problémáival ismertet meg bennünket, hanem sokkal inkább az otthonra, családi életre vágyó mai fiatalság legjobb vágyait, csendes és tiszta szenvedélyét, minden nehézségen diadalmaszkodó játékosságát és derűjét szólataltatja meg. És van hangja a ma kérdéseéhez is. Egészen véve színes és értékes ez a kis, igénytelennek látszó kötet: figyelemreméltó, máris sokat ért és még többet ígérő költőt ismerünk meg belőle, aki nemcsak komoly mondanivalóval, hanem fejlődésképes formaérzékkel is rendelkezik.

SZABÓ EDE

VERÉNYI JÓZSEF: CSAK EGY PORSZEM. (Versek. Budapest, 1948.)

Verényi József most megjelent versekötete a kritikust valahogy a legnehezebb s a legkényesebb feladatok elé állítja. Nem lehet ebből a verskötetből ugyanis meglátni első olvasásra azt, hogy vajjon e versek írója tehetséges-e, lehet-e további alkotásaitól majd valamit várni, vagy pedig tehetégtelen. A kritikus előtt mindig ez a két véglet áll, mert a költészet kérdésében nincs középút. Verényi verseinek örökös kínlódásszerű alapmotí-